

Tract. XVI. Exam. IV.

ti alieni, scilicet adulterii. Secunda est: Et qui aliam duxerit, moechatur, id est, adulterium committit.

Resp. 4. In casu, quo unius conjugii hereticorum, v. g. Lutheranorum, &c. convertitur ad fidem Catholicam, per hoc inter eos non solvitur Matrimonium; dummodo hoc antea revera fuerit validum, seu nullo affectu impedimento dirimere, etiam quod sit tantum Juris Ecclesiastici.

Ratio: Quia Matrimonium Hæretici cum Catholica, nulla Lege sive naturali, sive Divina positiva dissolvitur.

Ex quo sequitur, quod si ex duobus conjugibus Acaholici baptizatis unus convertatur ad Fidem Catholicam Romanam, altero nolente converti, nec ei cohabite, immo de licentia Consistorii Acaholici alium ducent, non potest hoc vivente, is, qui veram Fidem suscepit (nisi Matrimonium ex alio capite inveniatur esse nullum) idem facere, non enim in materia Matrimonii verificatur illud: Prærogantem fidem, fides frangatur eidem. Videatur Gobat in Theol. ex primit. Tract. 10, casu 29, num 708, ubi refert anno 1662, per Concilium Aulicum Principis, & Episcopi Zwingianismus ad Orthodoxam Fidem conversus, repudiat Uxore duda in ea Secta, duxit aliam, nimirum Catholicam) fuisse laeva Sententiam capit. Vide etiam supra num. 11, & 12, ubi ostensum est, quod baptizati non possint contrahere Matrimonium in ratione contractus, nisi simul contrahant in ratione Sacramenti, adeoque etiam Matrimonia hereticorum sint vera Sacra menta. An Matrimonium Catholici cum hereticis sit illicitum, patebit de disparate cultus infra Ex. 5. n. 77. Videatur etiam Trid. Sess. 24. de Matrim. Can. 5, ubi sic legitur: Si quis disserit, propter heresim, aut molestam cohabitare non, & c. dissolet posse Matrimonii vinculum, anathema sit. Idem de adulterio sub anathemate decernit. Can. 7. Et de separatione quoad thorum, & cohabitacione Can. 8.

QUÆRÒ V. Solvitne vinculum Matrimonii per mortem naturalem unius Conjugii, ita ut, licet miraculose resusciteretur a mortuis, non amplius sit obligatus Uxor? Exemplum sit in Lazaro mortuo quadruano jam facte nec per Christum suscitato, respic tu Uxor superstitis.

LII. Resp. Ita solvi, ut nulla sit amplius obligatio conjugalis, sed suscitatius possit, si velit ducere aliam.

Ratio: Quia per mortem vinculum Matrimonii simpliciter solvitur, & extinguitur; obligatio autem semel simpliciter extinta non reviviscit, nisi accedit causa eam resuscitans, quæ in praesenti non novus consensus. Hic 1. Cor. 7. Apostolus ait: Mortuo viro, libertas a Deo legit Uxor.

Oppono 1. Hebr. 11. dicuntur, Accepterunt mulieres de resurrectione mortuorum suis.

2. Religiosus professus mortuus, & resuscitatus obligatur ad Professionem, & Vota sicut ante mortem. Ergo similiter.

Ad 1. Resp. Factum esse ex honestate, non ex necessitate, & debuisse intervenire novum consen sum, adeoque fuisse novum Matrimonium.

Ad 2. neg. coni. Disparitas est: Quia vinculum Matrimonii est ad homines, Professoris verò est ad DEUM, cum sit spiritus creati ad incrementum; quia ergo haec extrema sunt indissolubilia, id est, & Professionis vinculum est tale; & nemo illud tollere potest nisi solus DEUS.

Sed quid si Conjugum contrahentium intentio fe ratur in vinculum etiam post mortem iusta proposi tūm resuscitationis casum?

Dico, tunc reviviscere vinculum; quia in eo ca su non esset simpliciter, & absolute extinctum.

C A S U S.

Titus à Caja uxore, cum ejusdem licentia, ad suos parentes recessens, promiserat uxori se scriptu-

rum eidem saltē omni anno, & informantur de suo statu, quod, & multis vicibus fecit. Quia tamen à septimo annis nihil scripti Titus, unde, & Caja sollicitior iterato per honoratos, ac die dignos viros curavit scribi tum ad parentes Titii, tum ad paternā, & confinia ejusdem loca, & nihil rescire potuit, an vivus, vel mortuus esset, hinc illa post contracta cum Sempronio sponsalia, innixa firmæ credulitati de morte viri, petit cum sponso copulari matrimonium.

Quæritur primò: An Caja non habens majorem informationem de morte Titii, possit cum Sempronio in faciem Ecclesie Matrimonium inire?

Secundò: An ad hoc requiratur specialis licentia Ordinarii, vel legitimi sponsorum Parochi, sive tales possint eorumdem Matrimonio assistere?

Resp. Primò: Cajam habere sufficientiam certi ficationis de morte viri, ut possit transire ad vota secunda.

Probatur Primo: Ex Can. Quoniam 5. §. Porri, ut latè non constet, ubi Innocentius III. decidit: Si autem de carnali conjugio sit agendum, tandem alterater conjugum expedit ut, donec de ipsius obitu vero, milititer presumatur. Funda Gloss. v. Presumatur, & Gloss. v. Viris, c. In presentia 19. de Sponsal. Sed ob promissione viri se velle scribere Cajam, quamdiu vivere, & intermissa a septenni litteras, ut dictur in causa, ut impossibilitatem habendi majorem informationem de statu Titii, pro quo indagando toties frustra per honoratos, & fide dignos viros scriptum fuit ad ipsos parentes viri, & tamen nulla obtineri melior informatio potuit, ut liquet ex causa. Caja potest verosimiliter ex causa iam allegatis probabiliter judicare mortuum esse Titum; ergo cum exactior certitudo pleniorē probatio in hoc casu haberri non possit, sufficere debet valde probabilis præsumptio, que, & moralem dubitationem excludere solet. Unde DD. putant sufficere, quod volens inter secundas nuptias opinetur probabilitate priorem conjugem obesse.

Secundò: Ex Gloss. in cit. can. In present. v. Viris, qui sui auctoritate consulti sufficerit, si mulier mittat ad locum, vel ad confita loco, ut inquirat si potest. Nec secundum causam Caja hoc sicutiè præstutum, nec tamen plus certificari potuit de morte viri; igitur ex parte Cajam cum sit probabilis præsumptio de morte, poterit innixa firmæ certitudini sua cum Sempronio contrahere.

Nec obstat Can. 19. cit. in Praetent. ubi de mulieribus juvenibus post achitabimur diligentiam, & sollicitudinem de morte viri dicitur: Quod non nisi ad alias nuptias transire, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Sed in hoc casu nulus talis positivus nuntius reperitur. Ergo.

Non obstat, inquam; tum quia secundum doctrinam Sylvesteri textus ille intelligitur de Justice Ecclesiastico, qui non potest dare licentiam contrahendi nisi habeat certum nuntium de morte conjugis; aliud autem est ex parte mulieris, idque idem, quia Tu Numen debet accipi neutraliter, ita ut significet certa notitia, non autem masculine pro vero nuntio. Caja autem habet probabilem informationem, & idem est notitia moratoria certa, quare vel hic Canon non obstat, vel solum rigide de Justice, & non contra hente resolvit.

Resp. Secundò: Quod Caja ob verosimilem præsumptionem, & probabilem credendi causam de morte viri, licet possit ad secunda vota transire. Nec opus esse, ut ab Ordinario peccata licentia contrahendi alias nuptias, sed Parochus absue tali licentia potest assistere Matrimonio. Tum quod bona fide procedat. Tum quod nemo se illi opponat. Denique, pro praxi consulti, quod, & Confessarius in foro interno debeat illi permittere, & Iudex in foro extero, si post celebratas nuptias causam intelligenter, nec mulierem posset punire, ne a secundo marito separare auderet. Ex Decreto Cap. Cum per bellicam

I.

De Matrimonio.

I. 34. quest. 1. Ratio est: Quia in moralibus, in quibus plerumque certitudo omnino haberi non potest, homini ad instituendas actiones suas sufficere debet probabilitas, licet non omnino certa opinio, seu præsumptio.

Si ulterius queratur: Quid consulendum, & agendum in contingencia facti, quo Caja innixa sua firmæ credulitati secundas nuptias cum Paulo, & quidem sine proclamationibus, seu bannis contraxisset, an mox separanda a Paulo?

Ad primum quæsitus Resp. Negativè, ob clarum textum in Can. Dominus 2. de Secund. nupt. ubi Lucius III. sic decidit: „Sanè super Matrimonium, quæ quisdam ex vobis (non dum habita obuenientia conjugi certitudine) contrinxerunt, id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare presumat, donec et constet, quod ab hac vita migraverit, veri conjux eius. Si vero aliquis, vel aliquis id hanc tenet non servabit, & de morte conjugi adhuc sibi existimat dubitandum ei, quod sibi nuptis, & debito, non denegat postulanti, quod à se tamen nonoverit nullatenus exigendum.“ Ex quo textu inferitur, quod nuptias, dubia etiam fide, contraxisse, non sunt irritandæ. Et probatur Primo: Citatus Canon mandat dubitanti de morte Conjugis actum Matrimoniale, scilicet redditio debiti; ergo supponit esse validum, & non irritandum tale Matrimonium; quia ubi præcipit redditio debiti, & negatur exigentia, debet primum esse Matrimonium. Si enim Pontifex sentire vel tale Matrimonium esse nullum, vel irritandum, debuisse mandasse separationem utriusque, & non debiti redditio.

Deinde: Nam in cit. Can. & in cap. In Presentia 19. de Sponsal. definitor, non licere ad alias nuptias transire, donec constet de priorū dissoluzione. Ergo quando dubium est, an hoc Matrimonium sit validum, non est dissolendum.

Denique: Qui bona fide contraxerit, justam habet possessionem, igitur in dubio non est spoliandus; unde ait Navarros: Si non redatur debitum, & manus viri, est iniuriosa. Unde

Infirmit: Maliter, qui privata auctoritate, ut Caja fecit, nuptis secundo viro, non esse ab eo separandam per Judicem Ecclesiasticum, nisi certò constiterit, quod prior maritus vivat. Addo: Quod si nescias certò mulier priorem maritum vivere, creditam leviter, & sine justis argumentis, debet ad consilium sui Pastoris dubitationem hujusmodi depolare, libereque non modò reddere, sed etiam petere debitum. Idque conformiter ad Sanct. Inquisitione 44. de Sentent. Excom. Ex quibus delectur hoc Dilemma.

Vel Caja innixa sua firmæ credulitati ob iudicia, præsumptiones, & rationes aliatas, fuit probabilitas, & quasi mortaliter certa de morte prioris viri, vel adhuc dubitavit, & sic dubiè, adeoque temere processit ad secundas nuptias. Si primò, potuit, licet transire ad alia vota ob verosimilem præsumptionem, quae de jure sufficit. Si secundum, id est, si adhuc dubitans de morte prioris viri, contraxit cum secundo, fateor debuisse ei inhiberi posterius Matrimonium; postquam tamen contraxi, non claro, & evidenter constat de vita primi mariti, non debet à secundo separari, sed cum illo matrimonialiter vivere, ut, limitavit Pontifex, quod scilicet Paulo, id est, secundò marito, debeat reddere debitum, sed non ab eodem exigere; & sic permanere in possessione, donec certò aliter, & evidenter constiterit. Unde Lucius Papa suam Decretalem sic finit: Quod si post hoc de prioris conjugis vita constiterit, relatis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur. Ergo quandiu clare, & manifestè non constat, licet dubitetur, maneat cum Paulo, seu secundò marito, sed in pognum sue temeritatis careat potestare exigendi debitum; præsumt si mulier, scilicet Caja, esset per Paulum gravida; tum quod in necessitate positis sit subveniendum, ut, & fecit

Pontifex Joannes in cap. Ad limina 7. 20. q. 1. tum etiam, quia tolerabilius est contra statuta hominum dimittere copulatos, quam conjunctos legitime contra statuta Domini separare. Can. Licet ex quadam,

47. de Test. & attest. Ad secundum Quæritum. Resp. Quod omissione preceptorum à Concilio Trid. Sess. 24. cap. 1. de Matrim. denuntiationum, nullatenus obserat valori Matrimonii inter Cajam, & Titum contracti. Ratio est: Quia denuntiationes non sunt de essentia Matrimonii; igitur si incaut illis omisisti, equidem validum erit. Antecedens non egit probatione, cum Doctores comiuniter ita sentiant.

E X A M E N V.

De Impedimentis Matrimonii in generali.

De quibus S. D. q. 50. per unic. Artic.

Q UÆRÒ I. Quotuplex est impedimentum Matrimonii in genere? Et quis habet potestatem ponendi illud? Vel dispensandi?

LIII. Resp. 1. ex S. Th. in praesenti art. unico, est duplex: Unum impeditur tantum, sic ut in eo contrahens morta tera quidem peccet, Matrimonium tamen sit validum. Alterum impeditur, & simul dirimens, seu valorem contractus annullans. Est autem hic sermo de impedimento Matrimonii præcedente, quia supervenientis non solvit, nisi in duabus causibus ante explicitatis de voto-solenni, & conversione alterius conjugis infidelis ad fidem.

Resp. 2. De fide est, in Ecclesia esse potestatem ponendi impedimenta Matrimonii, & impedimenti, & dispensatione. Ita patet in Trid. Sess. 24. de Matrim. Can. 3. & 4.

Ratio: Quia in Ecclesia est vera spiritualis Monarchia, & Principatus, habetque potestatem super subditos, quos impedimenta per Ecclesiam posita ligant, esti ab Ecclesia per apostolam deficiant.

Opponi potest illud Math. 19. Quod DEUS conjunxit non separat. Sed Naturæ suppositionem, quod Deus conjugat eos qui conjunguntur cum impedimento statuto per Ecclesiam, quæ quidquid agit, per Dei auctoritatem agit.

Resp. 3. Princeps infidelis habet potestatem ex justa causa stauendū sub suis subditis infidelibus impedimenta Matrimonium dirimenter. Ita S. Thom. in 4. d. 39. q. unic. art. 1. ad 4.

Ratio: Matrimonium Infidelium non est Sacramentum, sed solum contractus civilis, & naturalis. Ergo quod potest est eadem ratio de illo, ac de alio contractu. Quæ Ratio probat, idem posse Principem fidelem respectu suorum subditorum infidelium.

Resp. 4. Princeps secularis fidelis, seu baptizatus, attenta natura rei, seu de se, & quantum est ex vi sua potestatis sibi sub suis subditis infidelibus impedimenta Matrimonium dirimenter. Ita S. Thom. in 4. d. 24. quest. unic. art. 1. ad 4. dicens: „Matrimonium, in quantum est in officio naturæ, statuitur legi naturæ; in quantum est in officio communis, statuitur, tur legi civilis.“ Et concludit S. D. „Et ideo ex qualibet dictarum Legum potest aliqua persona effici ad Matrimonium illegitimum.“ Idem docet 4. cont. Gent. cap. 78.

Ratio: Tam quia superinducta ratio Sacramenti à Matrimonio non tollit rationem contractus, cuius quoque naturam Christus non mutavit. Ergo ut talis perse, seu attenta natura rei manet potestati politice subjectus. Tam etiam, quia licet potestas politica dñe circa hoc Sacramentum nihil possit statuere, ne tamen indirectè, scilicet impediendo valorem contractus.

tractus in Matrimonio essentialiter inclusi, apponentes certas conditions sine quibus non. Quod etiam solum & non plus potest Ecclesia.

Dixi, per se, & ex natura rei; quia de facto Ecclesia hanc potestatem sibi reservavit, propter dignitatem Sacramenti. Quae enim sunt conjuncta spiritualibus, & ad finem supernaturalem ordinantur, per potestatem secularium convenienter gubernari non possunt. Quam etiam ob causam, si contingeret casus, quo Rex, & Papa circa Matrimonium praeferent contraria, standum esset legi Ecclesiasticae, veluti superiori.

Contra Resp. 4. varia opponi possunt, que soluta sunt supra Tract. 6. Exam. 5. num. 63. Ubi probatum est, quod Princeps secularis possit ponere Leges sub peccato, seu in conscientia obligantes.

Resp. 5. Episcopus, quantum ex vi sua potestatis potest sui subditis ponere impedimentum Matrimonii. Iesus tamen uestis est illi a Papa interdictus.

Ratio: Episcopus potest in tota Ecclesia, ut habet commune axioma, cum sit Pastor ordinarius, nisi potestas a Papa limitetur.

Resp. 6. Rationabilis, & legitimè introducta consuetudo potest inducere novum impedimentum dirimens, & abrogare antiquum, quod est sola legge humana sive Ecclesiastica sive civile positum.

Ratio: Quia potest juxta S. Thom. 1. 2. q. 97. art. 3. inducere Legem in conscientia obligantem, uti & abrogare Legem pure humanam. Ut probatum, & fuisse explicatum est supra Tract. 6. Exam. 5. num. 89. ubi vide quicunque ibi dicta sunt.

Resp. 7. In impedimentis iure naturali, aut positivo Divino dirimentibus Papa dispensare nequit. 2. Bene tamen in iis, que solo iure Ecclesiastico dirimunt. 3. In quibus præter Papam nullus alius potest ordinaria dispensare potest, sed tantum ex commissione Papæ.

Ratio 1. & 3. p. Quia inferior per se non potest dispense in Lege superioris. Ergo.

Ratio 2. p. Summa potestas, que est in terris, residet in Papa.

Resp. 8. Potest Episcopus vel ordinaria, vel in Trid. Sess. 24. c. 6. pro casibus occulitis expressè concessa, vel saltem ex tacita Pontificis commissione, pro foro conscientiae tantum, dispensare in omnibus impedimentis Jure Ecclesiastico dirimentibus: dummodo adiut omnes habent quinque conditiones: 1. Quod impedimentum sit occultum. 2. Quod Matrimonium sit publicum. 3. Quod fuerit bona fide contractum, juxta formam decreti Trid. Sess. 24. c. 1. 4. Quod separatio fieri non possit sine magno scandalo. 5. Condito est disjunctiva, quod scilicet non sit adiut ad Pontificem ex inopia, aut alia causa; vel si est talis adiut, eset tamen periculum in mora, puta, periculum incontinentia, infamie, aut alterius danni, si publicaretur: ut si impedimentum se teneret ex parte feminæ, & esset affinitas ex copula illicita cum consanguinitate mariti ante Matrimonium.

Ratio est nobilis Episcopi, nec credi debet, Pam sibi reservare dispensationem in tanto animarum periculo. Ergo in eo case potest dispense Episcopus, non tamen ejus Vicarius. Generalis, nisi ex commissione speciali. Plura, que hic dici possent, vide supra de Dispensatione Tr. 6. Exam. 5. num. 90. & seqq., ubi etiam patet, quid statuerit Trid. cuius ante memini de casibus occulitis. Vide infra in Exam. 6. num. 71. & 74. an., & quando Papa dispensem in impedimento consanguinitatis, & affinitatis.

QUÆRERO II. Que in specie sunt impedimenta Matrimonii impeditantia, sed non dirimentia, que ut Versus à S. Th. relatus habet impedimentum fieri, permittunt facta teneri?

LIV. Resp. Contineant sequentibus Versibus. Quibus tamen additio omissionem proclamationem, de qua Exam. 6. q. 13. num. 96.

Ecclesia vetitum, nac non tempus feriatum,
Atque Catechismus, Crimen, Sponsalia, Votum.

Explicantur suo ordine.

Ecclesia vetitum, id est, interdictum, seu prohibitus Ecclesia, sive generalis, sive particularis, ad tempus, vel in perpetuum. Huc etiam reductur status pecuniarum convenienter gubernari non possunt. Quam etiam ob causam, si contingeret casus, quo Rex, & Papa circa Matrimonium praeferent contraria, standum esset legi Ecclesiasticae, veluti superiori.

Tempus feriatum, nimirum juxta Trid. ab Adventu Domini usque ad Epiphaniam, & a feria quartâ Cinerum usque ad Octavam Pasche inclusive. Qutibus temporibus non prohibetur ipse contractus Matrimonii, aut consummatio ejus, sed sub peccato mortali (cum in re gravi sit contra præceptum Ecclesie) prohibetur nuptiarum solemnitas, id est, 1. Solemnitas Nuptiarum celebratio, 2. Traditio Sponsæ in dominum Sponsi, 3. Celebrazione solemnis convivii, ac trupudii. Observanda est consuetudo, ut praxis loci etiam circa ipsum præcisæ contractum.

Cat Angelicus Doctor in presenti art. unic. ubi videatur. De omnibus istis impedimentis in particuli agetur in sequenti Examine, prius tamen nonnulli sciu valde necessarii casus sunt resolvendi.

QUÆRERO IV. Ut Matrimonium, quod defectu consensu, utpote qui vel fuit fictus, vel coactus, seu meo extortus (licet personæ fuerint habiles) fuit invalidum, fiat validum, requirurne novus consensus utriusque?

LVI. Resp. Probabilis est, quod ille, qui illegitime consentit, de novo consensus sensibiliter exprimeret debet, si alter consensus non revocatur.

Ita S. Thom. hic q. 47. art. 4. ad 2. dicens: Ex consensu libero illius, qui primo coactus est, non fit Matrimonium, nisi in quantum consensus precedens in altero abduc manet in sua vigore; unde si dissentirent, non faceret Matrimonium.

Ratio: Cum consensus unus fuerit legitimus, & revocatus non sit, adeoque moraliter vel virtualiter duret, nihil deest, nisi consensus alterius. Ergo si hic accedit, Matrimonium est validum. Quomodo autem ille consensus possit vel debet sensibiliter exprimi, patebit in dicendis num. 57.

Oppono 1. In causa, quo Matrimonium esset nullum ratione impedimenti dirimentis, personas ad contrahendum inhabiles facient, ut validetur,

requisitur novus externus consensus utriusque?

que. Ergo similiter in presenti.

2. Matrimonium non potest claudicare: Sed juxta vos claudicat, quia tenet ex parte unius, & non alterius. Ergo.

Ad 1. neg. conseq. Quia in illo caso consensus utriusque est nullus, in nostro autem consensus unus est validus, & virtualiter manet. Si ergo in casu objecto detur dispensatio, licet non requirantur novæ proclamationes, nec praesentia Parochi, & Testium, ut postea dicetur, debent tamen ambae de novo sensibiliter consentire. Tum quia dispensatio non dat valorum priori Matrimonio, cum fuerit nullum, sed solam facit personas habiles: Tum etiam, quia neutrui consensus virtualiter manet, permanencia enim supponit existentiam; consensus autem, qui non est verus, sed nullus, non habuit existentiam: Ergo.

Ad 2. neg. min. Non enim dicimus, quod properter consensus legitimum unus Matrimonium sit validum ex parte unius, sed quod Matrimonium antea illo defectu nullum, fiat validum accidente legitimè consensu illius, qui antea consenserat ilegitime, cum alterius consensus adhuc duret. Refutant aliqui, quod Clemens VIII. fuerit in contraria sententia, sed em tenuit ut Doctor privatus.

Constituto sequens declarat modum servandum in causis super validate, vel nullitate matrimonii.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua præscribitur ordo, & forma in judiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, vel nullitate declaranda servandus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

De miseratione, cuius iudicia incomprehensibilia sunt, & vix investigabiles: in supremâ Ecclesiæ specula immerentes constituti, ut super universum Dominicum gregem excubias sedulo agamus; ad commissum Pastoralis Officii munus pertinere dignoscimus, subnascentes ex infernali hostis astutia, & hominum malitia abusus, quibus, & animarum salutem pernicias, & Sacramentis Ecclesiæ injurya interficiuntur, evellere, & portear. Nobis desuper traditæ operam interponere, ut & humana cohabeatur temeraria, & veneranda Divina Legis servetur auctoritas.

Siquidem matrimonii fœtus a Deo institutum, quod, & quatenus naturæ officium est pro educande prolis studio, alius matrimonii bonis servandis, perpetuum, & indissolubile esse convenit; & quatenus est Catholice Sacramentum, humana presumptione dissolvi non posse; Salvator ipsæ ore suo pronunciat dicens: Quod Deus conjuncti, homo non separat: Ad aures Apostolatus nostri peruenit in quibusdam Ecclesiasticis Curia inconsulta nimis judicium facilitate infringit, & temerè, atque inconsideratè de eundem matrimoniorum nullitate latit sententia potestente conjugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sanè improvidos Judices humanæ naturæ conditione, & voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, nem tam precipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangenter, quem perpetuum, atque indissolubilem primus humani generis parens præmonuit, inquiens: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: Et illud additum est: Quomodo relinquet homo Patrem suum, & Matrem, & adhæret uxori suæ, & erunt duo in carne una.

Hujusmodi autem abolenda pravitatis notitia diversis ex partibus Nobis delata est; atque etiam indicata sunt exempla nonnullorum Virorum, qui post primam, & secundam, ac tertiam, quam duxerant, uxorem ob nimiam Judicium precipitiantem in nullitate matrimoniorum declaranda, adiuv illis primis uxoriibus superiusstibus ad quartas contrahendas nuptias devenarent, & similiter foeminarum, quae post primum, secundum, & tertium matrarium, quartu etiam illis quoque viventibus, se junxerant, non sine pusillorum scandalo, & bonorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemni, & temerè perfingi dolebant. Nos autem his intellectis gravi affecti dolore intimo animo ingemimus, & non pretermisimus Apostolicæ Nostræ solicitudinem partes in Domina admiserimus. Si quidem primo Pontificatus Nostri anno ad Episcopos illarum parvum, in quibus prædicti accidenter, plenissimis datis litteris, graviter conquesti sumus de huiusmodi pravitate, que in Ecclesia Dei tolerabatur, & ad eam abolendam eorum animos erigere, & Pastorem zelum accendere curavimus: quod etiam egimus cum aliis aliarum Regionum Epis-

copis, ubi hujusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepisse, cognovimus.

Verum Nobis responsum est, id sc̄p̄ contingere partim ex culpa illorum Judicium, quibus vel in prima instantia cum causa coram Judice Ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda cum in partibus nullus adest Judex, ad cuius Tribunal causā in gradu appellationis devoatur, vel si adest, justa de causa coram eo disceptari nequit, cause matrimoniales hujusmodi à Sede Apostolica committuntur, qui ob inscitiam, vel ob malam voluntatem proclives sunt ad matrimonia dissolvenda, atque eadem matrimonia, levi, vel etiam habito nullo examine, irrita, ac invalida declarant; partim etiam ex facto conjugum super nullitate suorum matrimoniorum litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat, in Judicio compareat, & sententia nullo contradicente, secundum sua vota obtenta, ad alias nuptias consolat; vel ambobus conjugibus in Judicio venientibus, alter, qui pro matrimonio, alter vero qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii proflata, nullus est, qui ad superiorē Judicem appellationem interponat, vel quia litigantes in specie quidem discordes, revera inter se concordes sunt, & invicem colludentes contractum, matrimonium dissolvi cupiunt; vel quia pars, qua pro validitate matrimonii staba, ejusque nullitatem acriter contra adversarium impugnabat, laia à Judice sententia contra matrimonium mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non sufficiet, vel alius deficiens auxilio ad litigandum necessaris, & ineptum opus, ac causam post primam sententiam deserit: Quo fit, ut deinde ambo conjuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

Quod autem ad Judices pertinet, quibus extra Romanam Curiam pro litigantium commodo causa matrimonialium committuntur, paterna illa vigilancia, qua de justitia unicuique integrē, sapienterque administranda solliciti esse debemus, encyclicis litteris ad Venerabiles Fratres, Patriarchas, Primate, Archiepiscopos, & Episcopos scriptis vigesimaliæ Augusti anno secundo Pontificatus Nostri provide curavimus, in quibus ea prescrivimus, que sacris Canonibus, & Concilii Tridentini consona, si diligenter, ut speramus, serventur, imposterius causa nonnisi personis congrua juris pertita, & necessariō probatis, spectaculique fidei munitis praesidio committuntur. Insuper ad ea, que in iisdem encyclicis litteris constituta sunt, id etiam in præsenti adjungimus: Quod, quamvis Concilii Tridentini Decretum, quo causa matrimoniales subtrahuntur, Decani, Archidiaconi, & aliorum inferiorum judicio, & Episcoporum tantum examini, & jurisdictioni reservatae, dumtaxat procedat de Archidiaconis, Decanis, alioquin inferioribus, qui in eadem Diocesi constituti, vel privilegio aliquo, vel prescriptione saltem in visitatione causarum matrimonialium cognitione sibi arrogabant; idcirco minime obstet commissionibus, que pro iisdem causa matrimonialibus definidiā à Sede Apostolica alioquin eorum in secunda instantia fierent; nihilominus præcipuum, ac mandamus iis, ad quos hujusmodi commissionis, seu delegationis expedientiarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant nisi Episcopi præsertim vicinioribus, vel si nullus sit Episcopus, cui ex legitima causa commode committi possit, tum commissio, & delegatio dirigatur uni ex iis, qui secundum ordinem, & modum a Nobis nisi episcopis encyclicis litteris prescriptum pro Judice idoneo ab Episcopo cum consilio sui Capituli nominatus fuerit.

Quod vero ad Ordinem, & seriem judiciorum in causis matrimonialibus pro debita, & congrua earum terminatione servandam spefat, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolice potestatis plenitudine hac nostra in perpetuum valitatu sanctione constitutimus, decernimus, ac jubemus, ut ab omnibus, & singulis locorum Ordinariis in suis respectiæ Diocesis persona aliqua idonea eligatur, & si fieri potest, ex Ecclesiastico cœtu: juris scientia pariter, & vita probitate prædicta, que matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tam eam suspenderi, vel removendi, si justa causa adseritur, & substituendi aliam æquè idoneam, & iisdem qualitatibus ornatam, quod etiam fieri poterit, quæcunque persona ad matrimoniorum defensionem destinata, cum se occasio agenti obliteret, erit legitime impedita.

Ad officium autem defensoris matrimoniorum hujusmodi, ut supra electi, spectabat in judicium venire quæcunque cofigerit, matrimoniales causes super validitate, vel nullitate coram legitimo Judice disceptari, eumque oportebat in quolibet actu judiciali citari, adesse examini testium, voce, & scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, qua ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

Et demum defensoris hujusmodi persona, tanquam pars necessaria ad judicium validitatem, & integratatem censemur, semper adiut in judicio, sive unux ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in judicium veniant. Defensor autem cum ei munus hujusmodi committetur, juramentum præstabis fideliter officium suum obeundi, & quæcunque configerit, ut in Judicio adesse debet pro aliquo matrimonii validitate tuendu, rursus idem juramentum præbebit, quæcumque vero, ex non legitime citato, aut intimato, in Judicio peracta fuerint, nulla, irrita, casu declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irratis haberi volumus, perinde, ac si citata, & intimata non esset ea pars, cujus citari intererat, & quam iuxta legum, & Canonum prescriptis ad legitimum judicium validitatem, aut intimari omnino necessarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem causas hujusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqui proponetur, in qua de matrimonio validitate dubitabunt, & existentibus in Judicio, vel uno ex conjugibus qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat, defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter admpleat. Itaque si à Judice pro matrimonii validitate judicabitur, & nullus sit, qui appeller, ipse etiam ab appellatione se abstineat, idque etiam servetur, si à Judice secunda instantia pro validitate matrimonii fuerit judicatum, postquam iudex prima instantie de illius nullitate sententiam pronuntiaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabile adhaerens parti, qua pro validitate augebat; cum autem in judicium nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium insistat, vel si adsit, lata contra eum sententia, judicium deseruerit, ipse ex officio ad superiorē Judicem provocabit.

Appellatione à prima sententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam, vel oscitantiam, vel collusionem defensoris, & partium interposita, si ambo, vel unus ex conjugibus novas Nuptias celebrare ausus fuerit, volumus, ac decernimus, ut non solem serventur, quæ adversus eos qui matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contrahant, statuta sunt, præsertim ut indecessu a cohabitatione separant, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposta deserta deinde fuerit, sed ultiro ut contrahens, vel contrahentes matrimonium hujusmodi omnibus peenis contra polygamos à sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis constitutis omnino subjeccat, quas in eos, quatenus opus sit motu, scientia, ac potestate simili rursus statuimus, decernimus, ac renovamus.

Postea quam vero appellationis beneficio ad alterum judicem causa in secunda instantia delata fuerit omnia, & singula quæcumque coram Judice in prima instantia servanda præfinita fuerint, etiam coram altero in secunda exacte, ac diligenter custodiuntur, citato in quolibet actu defensore matrimonii, qui voce, & scrip-

scripto matrimonii validitatem strenue, ac pro viribus tuebitur, & si judex in secunda instantia fuerit Metropolitanus, aut Sedis Apostolicae Nunius, aut Episcopus vicinior matrimonii defensor sit, qui ab ipso fuerat deputatus, quemadmodum ipsius deputate mandamus, ut quæ à nobis superioris constituta sunt, peragere possit; Si autem judex in secunda instantia erit judex commissarius, cui à Sede Apostolica cause cogniti demandata sit, & qui Tribunal, & jurisdictionem ordinariam non habeat, & propterē caret defensor matrimonii, volumus, ut illo defensore Matrimonii utar qui constitutus fuerit ab Ordinario, in cuius Diocesi causam cognoscet, etiam si idem Ordinarius, sit qui primam sententiam in eadem causa promulgaerent.

Instratio autem in hunc modum judicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est, si in secunda aquæ ac in hac prima nullum, ac irrum matrimonium judicatum fuerit, & ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandem, vel appellacionem prosequendam minime censuerit, in potestate, & arbitrio conjugij sit novas nuptias contrahere, dummodo aliqui eorum ob aliquod impedimentum, vel legitimam causam id vetitum non sit, potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugij facta intelligatur, & locum habeat, salvo semper, & firmo remanente jure, seu privilegio causarum matrimonialium, quo ob cujuscumque temporis lapsum, numquam transiret in rem judicata; Sed si nova res, que non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, resumi possunt, & rursus in judicialem controversiam revocari. Quod si à secunda sententia super nullitate, vel altera pars appellaverit, in hujusmodi sit, ut ei salva conscientia, defensor matrimonii acquisendum non paret, vel quia sibi videtur manifeste iniusta, vel invalida, vel quia fuerit in tertia instantia, & si revocatoria alterius precedentis super validitate in secunda instantia emanata, volumus, ut firma remanente utrique conjugi prohibitione ad alias transversi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint, penitus, ut præfert, à Nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia, vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quæ à Nobis in prima, & secunda instantia demandata fuerint, nempe in quolibet judiciali actu citato, & auditio defensore matrimonii, qui à Judice tertiæ instantie deputatus fuerit. Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obueniendum pro amore Dei, & proximi utilitate, & Ecclesiae reverente in Domino extortus, si operam suam sine mercede, aut salario aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius cause Judice ei constitutatur, & ab ea parte, qua pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit, solvatur; Sin minus à Judice prima, vel secunda, vel tertiæ instantie respectivè subministrabitur, que pecunias, ex multis suorum Tribunalium redactas, vel redigendas, & in opera pia ergordas in hujusmodi sumptus insumeri poterunt. Cum vero Juges cause erunt Judices Commissarii, qui neque forum habent, & consequenter neque pecuniam ex multe collectam, volumus, ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia multatarum illius Episcopi, in cuius Diocesi Judex Commissarius juxta Sedis Apostolicae mandatum judicium exercet.

Hactenq; quoad causas matrimoniales, que extra Romanam Curiam pertractantur: Quoad causas vero que Roma disciprandae sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. Cardinalem in prefata Urbe, ejusque suburbis, & districto Vicariano Nostrum in spiritualibus tempore spectet, mandamus, ac jubemus, ut omnia, & singula, que in aliis causis extra Romanam Curiam pertractandis prescripta fuerint, nempe ut iudicium peragatur citato, & auditio defensore matrimonii ab eodem Cardinali Vicario deputato, aliaque, ut supra, omnino serventur, tum etiam in aliis causis, que in prima instantia ex consensu partium, vel in secunda per appellationem ad Sedem Apostolicam, omisso modo interpositam, vel in tercia Romam defenserunt, quæ omnes judicari volumus, vel in Congregatione S. R. E. Cardinalium per interpretationem, & executionem Concilii Tridentini, vel in causarum Palati Nostri Auditorio, dummodo Nobis, & Romano Pontifici pro tempore, justis ex causa non videatur particularis Congregatio S. R. E. Cardinalium vel Romanæ Curia Prælatorum deputanda. Cum autem causa super matrimonii nullitate agitatur in dicta Congregatione S. R. E. Cardinalium, vel Romanæ Curia Prælatorum, defensor matrimonii à Cardinali Præfecto ejusdem Congregationis; Si vero in Palati nostri auditorio, ab Auditore Decano prefati Tribunalis; Si demin in Congregatione particulari à persona ejusdem Congregationis digniore, deputetur. Unica quidem resolutio pro nullitate matrimonii emanata, si causa in Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, vel in Congregatione particulari deputata cognoscatur, & similiter in Palati Nostri Auditorio unicui sententia super eadem nullitate pronunciata minime sufficiat ab tribuendam liberam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi, sed si causa in prefata Congregatione Cardinalium Tridentini Interpretum introducta fuerit, rursus in eadem de defensoris matrimonii instantiam reprobatur; Si vero Congregationi particulari commissa fuerit, ab petitione ejusdem defensoris altera etiam particularis Congregatio deputabitur. Si vero in Palati Nostri Auditorio judicata sit, à prefato defensore appellatione interposita ab aliis auditoribus juxta ordinem in gyrum, seu turmam definitur; Si autem causa universo Tribunalibus commissa fuerit, ab omnibus auditoribus rursus examinabitur, noletens omnino, ut nullo in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo judicata, vel resolutiones, aut sententiae penitus similes, & conformes, à quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint, quod si secus factum fuerit, & novum initum matrimonium, nostra voluntatis hujusmodi transgressores penitis a nobis, ut supra statutis submittantur.

Et quoniam sapere apud Sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, & non consummati, que ut plurimum pro voto consultivo ad Congregationem S. R. E. Cardinalium Concilii Interpretum, vel nonnumquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam à Romanis Pontificibus pro tempore remitti solent, ut hujusmodi instantie ordine, ac ritè procedant volumus, ac mandamus, ut supplex libellus Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeat, in quo plena, & accurata totius facti species continetur, causeque omnes in eo exprimantur, que ad obtainendum petiam dispensationem conductere posse à supplicantibus consentunt, ut Romanus Pontifex ex leto, & maturè considerato, secum deliberare possit, an petitionem rejetat, vel ejus examen aliqui ex dictis Congregationibus committat, à qua posse tequantur suum votum consultivum editum fuerit, à Secretario ejusdem Congregationis totius negotii series exactè Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro sua prudencia judicabit, an Congregationis resolutio sit approbad, vel potius totius cause examen alteri Congregationi, vel Tribunalis, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

Demum volumus, ac decernimus easdem presentes litteras semper firmas, validas, &c. Datum Rome apud S. Mariam Majori tertio nonas Novembri anno Incarnationis Domini millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passio.

Vita de Curia.

N. Antonellus.

Loco + Plumbi.

X. Sub-Datarius.

J. B. Eugenius.

QUÆ-